

ภาพจาก (1)

หลวงเกศชกิจโกศล

เภสัชกร ร.ต.ท. บุญช่วย จิตติเวส

“แพทย์ปรุ้งยาหรือเภสัชกรแผนปัจจุบันคนแรกของไทย”

รองอำมาตย์เอก หลวงเกศชกิจโกศล หรือเภสัชกร ร.ต.ท. บุญช่วย จิตติเวส เป็นแพทย์ปรุ้งยาหรือเภสัชกรแผนปัจจุบันคนแรกของไทย (1) เว็บไซต์ของกรมแพทย์ทหารบก ระบุว่า จิตติเวส เป็นนามสกุลพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ท่านได้รับขณะเป็นข้าราชการในโรงเรียนราชแพทยาลัย และมีบรรดาศักดิ์เป็นขุนเกศชกิจโกศล (2)

ก่อนที่จะมีการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์ปรุ้งยาในปี พ.ศ. 2456 บุคลากรที่ให้บริการด้านเภสัชกรรมในร้านยาไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบจากสถานศึกษาใด ๆ แต่จะได้รับการฝึกฝนขึ้นมาจากแพทย์ชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของร้านยาในลักษณะเรียนไปทำไป หลวงเกศชกิจโกศลก็เช่นเดียวกัน ใน พ.ศ. 2443 ท่านเริ่มต้นทำงานอยู่ที่ห้างขายยาเวชเดินดิสเพนซารี ซึ่งเจ้าของเป็นชาวจีนไหหลำ (ในสมัยนั้นเจ้าของร้านยาโดยมากจะเป็นชาวจีนแต้จิ๋วและชาวจีนไหหลำเกือบทั้งสิ้น) ด้วยเงินเดือนเดือนละ 20 บาท ต่อมาได้ย้ายไปทำงานที่ห้างขายยาบ้านหม้อ ซึ่งเป็นของเจ้าของห้างขายยาเวชเดินดิสเพนซารีเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2447 ท่านย้ายมาทำงานกับห้างขายยาอังกฤษ (อิงลิชฟาร์มาซี) ซึ่งมีชาวอังกฤษเป็นเจ้าของ โดยได้เงินเดือนเดือนละ 60 บาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2448 ได้ทำงานกับห้างขายยาสยามดรักสโตร์ ของนายอิทธ (หลวงวิฆเนตร์) ซึ่งเป็นนายแพทย์ประกาศนียบัตรคนแรกของเมืองไทย โดยได้เงินเดือนเดือนละ 100 บาท หลังจากนั้น ท่านได้เป็นที่ปรึกษาห้างขายยาหมอลสูข ตลอดจนร่วมทุนดำเนินกิจการห้างขายยาเยียนในปี พ.ศ. 2450 (1) ต่อมาท่านได้รับราชการในกระทรวง

นครบาลจนได้รับพระราชทานยศเป็นนายร้อยตำรวจโท แล้วจึงได้โอนมาทำหน้าที่ปรุ้งยาในแผนกปรุ้งยาของศิริราชพยาบาล ท่านเป็นผู้ริเริ่มแผนกปรุ้งยาที่ทันสมัยในโรงพยาบาลของไทย (3) ถือได้ว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญทางเภสัชศาสตร์อย่างดีผู้หนึ่ง แม้จะไม่ได้ร่ำเรียนเภสัชศาสตร์ในสถาบันการศึกษาก็ตาม

ในปี พ.ศ. 2457 สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร (พระยศขณะนั้น) ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนราชแพทยาลัย ทรงโปรดให้มีแผนกแพทย์ปรุ้งยาขึ้นในโรงเรียนราชแพทยาลัย และเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรแพทย์ผสมยาซึ่งใช้เวลา 3 ปีในการศึกษา ขุนเกศชกิจโกศล (บรรดาศักดิ์ในขณะนั้น) เป็นอาจารย์ไทยคนแรกที่สอนในหมวดวิชาซีฟของแผนกแพทย์ผสมยา อาจารย์ในยุคแรกอีกท่านหนึ่งคือ Dr. G. Bossoni ซึ่งเป็นเภสัชกรชาวอิตาลี (3) เมื่อขุนเกศชกิจโกศลเป็นอาจารย์สอนอยู่ 3 ปี จึงได้สมัครเข้าสอบวิชาแพทย์ผสมยา การสอบนั้นมีกรรมการสอบเป็นนายแพทย์และเภสัชกรชาวต่างประเทศ 3 ท่าน ซึ่งประเมินว่าขุนเกศชกิจโกศลเป็นผู้ที่มีความรู้ในสรรพคุณยา ฤทธิ์ของยา การวิเคราะห์กับมีความชำนาญเกี่ยวกับตัวยาฝรั่งต่าง ๆ ในสมัยนั้นเป็นที่เชื่อถือได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ทำประกาศนียบัตรพิเศษให้ (4) ในขณะนั้น ยังไม่มีผู้ใดสำเร็จการศึกษาและได้ประกาศนียบัตรแพทย์ปรุ้งยาเลย ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าท่านเป็นแพทย์ปรุ้งยาหรือเภสัชกรแผนปัจจุบันคนแรกของไทย การศึกษาเภสัชศาสตร์ในยุคแรกนี้ให้หยุดชะงักในปี 2462 เมื่อสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ทรง

ย้ายไปเป็นอธิบดีกรมสาธารณสุข และหลวงเภสัชกิจโกศล ลาออกจากราชการ ทำให้ขาดผู้บริหารและผู้ฝึกสอนไประยะหนึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2462-2465 และไม่มีผู้เข้าศึกษาในแผนกแพทย์ปรุงยา จนในปี 2465 จึงได้มีการปรับปรุงแผนกแพทย์ปรุงยาขึ้นมาใหม่ (1)

เอกสารอ้างอิง

- 1) ประนอม โพธิยานนท์. 80 ปีเภสัชศาสตร์. ใน: อุทัย สุวรรณภูมิ, บรรณาธิการ. 80 ปีการศึกษาเภสัชศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2537. หน้า 33-48.
- 2) กรมแพทย์ทหารบก. นามสกุลพระราชทานเรียงลำดับตามอักษร [ออนไลน์]. [สืบค้นวันที่ 21 กันยายน 2552]. เข้าถึงได้จาก: URL: <http://www.amed.go.th/AboutUs/palace/nameG.htm>.
- 3) ประโชติ เปล่งวิทยา. เภสัชกรรมแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในรอบ 200 ปี. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2526.
- 4) วินนา เจริญสุวรรณ. บทบาทของบุคคลสำคัญทางด้านเภสัชกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2535. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย